

ЛОКАЛНА САМОУПРАВА И МЕДИЈИ У РЕАЛИЗАЦИЈИ АРХИТЕКТОНСКОГ КОНКУРСА ЗА ТРГ ПАРТИЗАНА У УЖИЦУ (1946-1961)

Сажетак: Трг партизана у Ужицу је међу најважнијим урбанистичким и архитектонским остварењима друге Југославије. Овај рад анализира учешће локалне самоуправе у изради пројектног задатка, и реализацији архитектонског конкурса за Трг партизана у Ужицу. Рад анализира настанак идеје о реконструкцији Трга партизана, процедуре које су примењене приликом усвајања пројектног задатка, проблеме при реализацији Конкурса и начине њиховог превазилажења, презентацију конкурса кроз медије (филм, новинске и стручне чланке). Циљ рада је да се систематизују искуства из једног од најважнијих архитектонских конкурса у новијој историји Југославије и да се прикупе искуства како би се унапредила савремена пракса изградње јавног простора у држави.

Кључне речи: Трг партизана у Ужицу, Конкурс за Трг партизана, Станко Мандић, Архитектура Модерне у Србији, Архитектура Југославије

Увод

Након 1945. године приступило се променама у организацији и изгледу варошица и градова Србије. Тражен је нови урбанистички концепт насеља кроз који би се материјализовали нови друштвени односи. Основа новог концепта одабрана је да буде на начелима архитектуре Модерне и такав приступ је било потребно уградити у постојећу урбану матрицу градова као и планирану изградњу. Разлоге за такав став треба тражити у жељи да се буде различит у односу на Краљевину Југославију, која је користила у граду Ужицу (у ствари-ма државне изградње) претежно језик Класичне архитектуре. У том погледу један од најизазовнијих проблема, на простору Србије је била реконструкција града Ужица, града чија урбана структура је настала на основама урбанизма 19. века.

* dkuzovic@gmail.com

Слика 01. Житна пијаца, пре рушења, поглед ка североисточном углу (1959)

Ужице је кроз неколико урбанистичких планова трансформисано од оријенталног насеља у средњеевропски град. Најважнији планови за реконструкцију насеља су усвојени 1863. (Кузовић, 2013: 68-73) и 1891. године (Кузовић, 2013: 393-398; Кузовић, 2014: 126-128). Такође, значајан допринос промени лика града дао је урбани развој у периоду између Првог и Другог светског рата (Кузовић, 2015: 178-183; Кузовић, 2015: 43-47). Међутим, осим неколико усамљених архитектонских примера Ране Модерне, као што је породична кућа Стефановића (Кузовић, 2013в: 149-173) или хотел „Палас“, јавне грађевине (као и апсолутна већина приватних грађевина) грађене су у духу Класичне архитектуре. Стога је, након Другог светског рата, био изазов створити нови простор у сасвим новом архитектонском изразу, који ће бити илустрација новог духа друштва и нових циљева развоја.

Слика 02.

Слика 03.

*Трг партизана током изградње:
Слободан Пенезић Крцун и Добрица Ћосић (1958)*

Документација и дискусија

Генерални план Ужица за период 1946-1954. године

На основу програмских докумената сачињених непосредно након Другог светског рата могу се реконструисати основни циљеви новог Генералног урбанистичког плана Ужица 1945-1956. године (Кузовић, 2015: 316-324). Циљеви плана су засновани на решавању техничких проблема изазваних карактеристикама топографије терена на коме треба да се развија град, очувању постојеће физичке структуре централног дела града, поштовању постојеће саобраћајне матрице у насељу, минималним интервенцијама у постојеће имовинске односе и побољшању квалитета живота становника (Илић, 1953: 120). Услед неповољне конфигурације терена простора за развој града није било довољно - највећи део грађевинског земљишта погодног за градњу у долини, поред реке Ђетиње, је у том тренутку већ био искориштен. Остатак простора, на коме је требало наставити даљи развој града је топографски неповољан услед великог нагиба терена. Такође, постојећи грађевински фонд у централном делу насеља су биле зграде мале спратности, мали степен заузетости парцела и ниске густине становања.

Слика 04. *Трг партизана током изградње: дискусија о елементима бронзане фигуре (1960)*

Под притиском неповољне топографије пажња архитеката је усмерена на промену начина коришћења већ заузетог дела града. Због економског стања државе, након ратних дешавања, већи захвати који би проузроковали промену имовинских односа (трансформација из приватног у јавно земљиште) препоручено је да се избегавају. Према циљевима, концептуално, и начину презентације нови урбанистички план, потпуно се разликовао од ранијих планова

Ужица. Како би појаснила план, архитекта Ружица Илић, је прибегла скицама које су објашњавале план. Скицама је разрадила велики број локација у граду и њима је представила нову урбанистичку концепцију и нову архитектуру. Скице су јасно и прецизно појашњавале планирану архитектонску замисао (Илић, 1953: 120). У наведеном плану је, између осталог, предложена реконструкција простора Житне пијацие и приложене архитектонске скице којима се приближно образлаже нови карактер јавног простора односно, како је замишљена реконструкција.

Прве идеје о реконструкцији простора

На седници Народног одбора општине Титово Ужице од 01. новембра 1958. године донета је Одлука о усвајању Урбанистичко-регулационог плана ужег центра града - Трга Титовог Ужица која је израђена на основу претходно сачињеног Идејног пројекта (Одлука о усвајању Идејног пројекта урбанистичко-регулационог плана ужег центра града-трга у Титовом Ужицу, број 05-11797/58, 01. новембар 1958.). У наведеној одлуци је усвојен Идејни пројекат урбанистичко-регулационог плана ужег центра града-трга који је обухватио простор између улица (данашњи називи): Сердара Мићића (од улице Сланушке до Бирчанинове), Бирчанинову, Страхињића Бана, Уремовачки поток (до Сланушке улице) и тада новопроектвану Сланушку улицу (кроз круг Артиљеријске касарне, данас Штампарија „Димитрије Туцовић“). Овом одлуком је предвиђено да инвеститори, поред наведених објеката високоградње, морају финансирати и изградњу свих објеката нискоградње, комуналних објеката, уређења дечијих игралишта, заједничких просторија за станаре, односно свих објеката који су предвиђени Идејним пројектом, Главним пројектима појединачних објеката или посебним Решењем Одељења за комуналне послове.

Слика 05. Трг партизана: Јосип Броз Тито и Јованка Броз (1958)

Идејни пројекат је предвидео изградњу неколико објеката дефинисаних у целинама под називом „Положаји“:

Положај 1 је простор између улица: Димитрија Туцовића, Трга партизана (данашња локација), Артиљеријске улице (укинута), Краља Петра и Страхњића Бана. Ту је предвиђена изградња стамбено-пословног објекта спратности Пр+Ме+5 спратова са 164 стана, градском Робном кућом, Изложбеном двораном и канцеларијама.

Положај 3 блок „А“ је лоциран на јужном делу Трга. Ту би се изградила стамбено-пословна зграда спратности Пр+Ме+4 спрата са 51 станом и 5 локала.

Положај 5 се налази на источном делу Трга, на простору између улица Димитрија Туцовића, Петра Ђеловића, Краља Петра и Артиљеријске (укинута). Ту је планирана изградња више пословно-стамбених објеката различите спратности: а) биоскоп и управна зграда Народне банке (приземље и мезанин), б) стамбено-пословни блок у улици Петра Ђеловића (приземље+мезанин+4 спрата), в) стамбено-пословни блок „А“ према Тргу партизана (приземље+мезанин+5 спратова), в) стамбено-пословна кула на Тргу до улице Краља Петра (приземље+мезанин+10 спратова). Ова целина садржи 115 станова, локале, градску кафану, биоскоп и филијалу Народне банке.

Зграда команде дивизије је лоцирана на углу улица Краља Петра, Петра Ђеловића и улице Љубе Стојановића. Спратност објекта приземље+два спрата и садржи пословне просторије и канцеларије. Намена овог објекта је промењена у објекат за потребе Пошта Југославије.

Зграда Спомен дома је лоцирана на углу улице Краља Петра, Уремовачког потока и улице Љубе Стојановића, у југозападном углу Артиљеријске касарне, спратности приземље+спрат. Садржи библиотеку са читаоницом, позориште и просторије за друштвене организације.

Зграда Хотела је планирана на углу улица Димитрија Туцовића, Карађорђевог и Бирчанинове. Планирана спратност објекта је приземље+мезанин+8 спратова (са наменом спратова само хотелске собе). Програм за овај објекат се састоји од: у приземљу (пријемни хол, портир, помоћне просторије, администрацију, салу за доручак, кафе ресторан, бар, кухињу са оставом и помоћне просторије), у подруму се налази котларница и перионица са помоћним просторијама, док се на спратовима налазе собе за госте.

Учешће локалне самоуправе у процедури припреме јавног Конкурса

Сви објекти који су грађени на Тргу партизана сматрани су објектима са посебним урбанистичким условима на које се примењује члан 7. Уредбе о посебним условима изградње стамбених и управних зграда и о друштвеном надзору над том изградњом (Службени лист СФРЈ број 15/58) и члан 4. Одлуке о општем програму стамбене изградње на подручју града Титовог Ужица за период 1957-1961. године. У исто време се приступило изради Генералног урбанистичког плана дела града у коме се налази Трг партизана и Одлука је заменила ”Одлуку о генералном урбанистичко-регулационом плану Титовог Ужица” за део града који је дефинисан овом Одлуком. На равноправној седници Општинског већа и Већа произвођача општине Титово Ужице одржаној 31.10.1958. године донета је Одлука о општем програму изградње ужег цен-

тра града-трга (Народни одбор општине Титово Ужице, Одлука о општем програму изградње ужег центра града-трга, број 05-11796/1, 27.01.1959).

Слика 06. Трг партизана током изградње (1958)

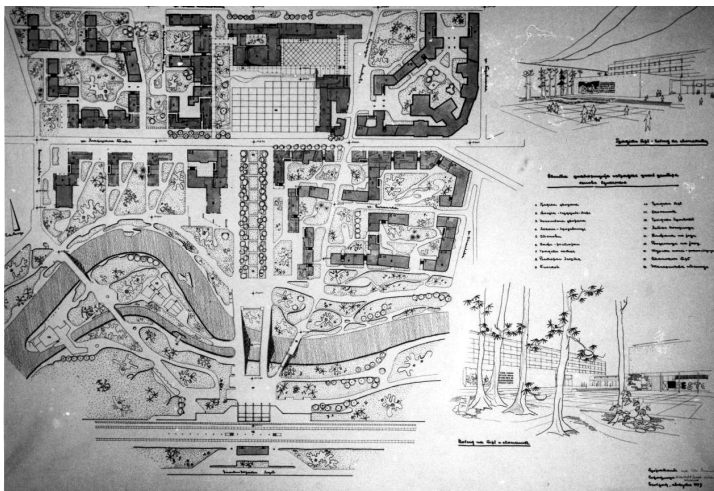
Наведеном одлуком се предвиђа осам активности на реализацији пројекта: а) изградња стамбено-пословних зграда на тргу, б) изградња Спомен дома, в) изградња Трга (попличавање, озелењавање, откоп, канализација, водовод, електричне инсталације и др.), г) рушење постојећих стамбених и пословних зграда на Тргу, д) исељење и смештај станара и корисника пословних просторија, њ) исељење војно-механичарске радионице и гараже из круга, е) експропријација и ж) обезбеђење финансијских средстава. Како би се наведена одлука реализовала наложена је израда оперативних, финансијских и грађевинских планова а посебно је наглашено да треба предвидети могућност да се поједини објекти на Тргу партизана заврше у целости а поједини само до нивоа грубих грађевинских радова до краја јуна 1961. године. Наведеном Одлуком предвиђено је финансирање изградње кроз средства: Фонда за кредитирање стамбене изградње, Републике Србије, Федерације Југославије, и средства која се добију кроз продају изграђених станова и пословних просторија (претежно правним лицима). Посебно је наглашено да финансијски план треба да садржи и средства за изградњу станова којима би се обештетили власници станова и пословног простора који се руше на постојећој Житној пијаци. Како би се јасно дефинисао план рада и учешће свих у реализацији пројекта наложена је израда оперативних планова исељења и рушења постојећих објеката на Житној пијаци. Поред наведеног, Одлуком је наложено формирање Одбора за изградњу Трга са 7 до 13 чланова.

Слика 07. Трг партизана током изградње: објекти на Житној пијаци који се уклањају (у првом плану) и нови објекат „Кула” који се гради (у позадини) (1959)

Одбор за изградњу Трга партизана

Решењем Народног одбора општине Ужице број 05-11795 од 23.01.1958. године, формиран је Одбор за изградњу Трга партизана који се састојао од 10 чланова међу којима је био и архитекта Станко Мандић. Одбор је деловао до 01.11.1961. године када је разрешен дужности. Паралелно са локалним одбором, на савезном нивоу, је радио Одбор за градњу Трга у Титовом Ужицу коме је председавао Председник СУБНОР-а Александар Ранковић. Чланови одбора су именовани 01.02.1960. године а 01.08.1960. године формирана је Дирекција за изградњу Трга која је од Одбора преузела све обавезе и права инвеститора (Марковић, 2008: 67). Одбор за обележавање историјских места при савезу бораца Југославије, као учесник у пројекту, донео је Одлуку да се у Ужицу у оквиру Трга партизана подигне споменик Јосипу Брозу Титу.

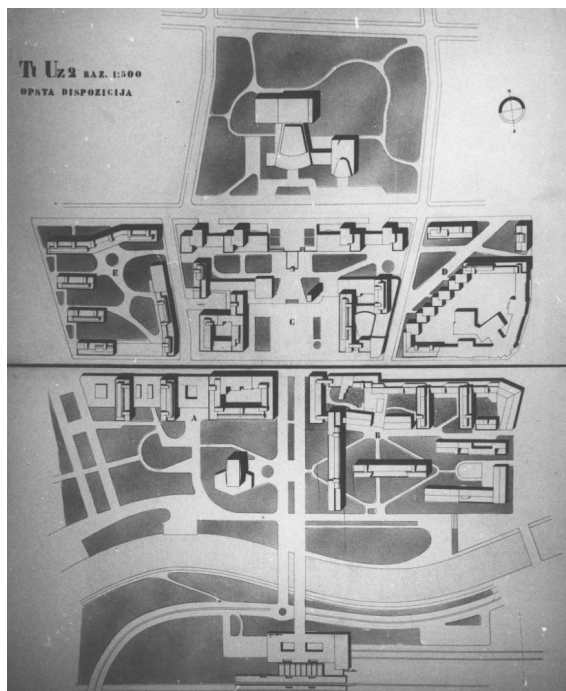
Слика 08. Конкурс за Трг партизана, конкурсни предлог арх. Станка Мандића

Урбанистичко-архитектонски конкурс

Одлука о расписивању „Конкурса за урбанистичко-архитектонско решење Трга партизана у Ужицу“ је донета у лето 1952. године. У јесен 1953. године пристигли су радови архитеката: Драгише Брашована из Београда, Ружице Илић из Ужица, Милорада Пантовића из Београда, Братислава Стојановића из Београда, Станка Мандића из Београда, Ива Куртовића из Београда и Богдана Игњатовића из Београда. Жири је донео одлуку да се не додели Прва награда већ да се равноправна Друга награда додели архитектурама Станку Мандићу и Милораду Пантовићу. Предложено је да се поједине сугестије жирија уграде у конкурсна решења два другонаграђена рада и да се потом приступи изради техничке документације. Међутим, ни један од другонаграђених архитеката није прихватио сугестије жирија. Решењем Народног одбора од 18.11.1954. године наложено је да Ружица Илић, која је у том тренутку била запослена као архитекта у Народном одбору Титовог Ужица, изврши урбанистичку разраду ужег дела града према расположивој документацији (Марковић, 2008: 62).

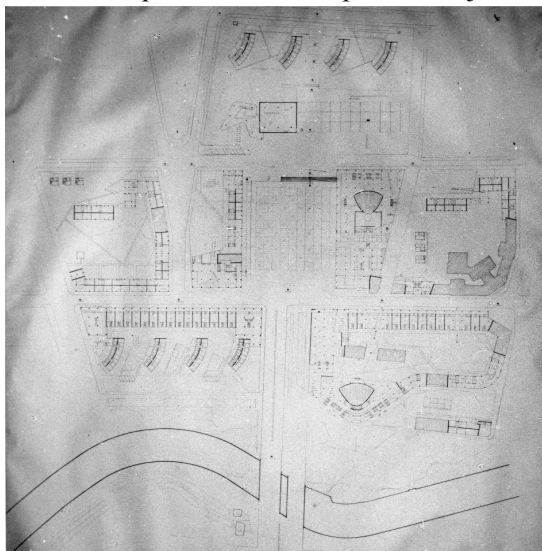
Урбанистичко решење које је предложила архитекта Ружица Илић је обухватало простор између улица Обилићеве, Омладинске, Доситејеве и Вита Пантовића. Народни одбор Градске општине је 19.01.1955. године усвојио предложено урбанистичко решење. Међутим, Решењем број 4739 од 09.04.1957. године, више од две године касније, исто тело је одбацило претходно усвојено решење архитекте Ружице Илић, и то поступајући по предлогу Савета за комуналне послове. Даља разрада локације поверена је архитектурама из Београда: Станку Мандићу, Милораду Пантовићу, Братиславу Стојановићу, Драгуљубу Јовановићу, Илији Мићићу, и Мићи Радовановићу. На крају, од свих поменутих учесника, остао је сам архитекта Станко Мандић.

Решењем Народног одбора општине Титово Ужице број 05-11797 од 01.11.1958. године усвојен је Идејни пројекат, по предлогу Станка Мандића који је обухватао простор између улица Сердара Мићића, Бирчанинове, Страхинића бана до корита Уремовачког потока. Кроз простор

Слика 09. Конкурс за Трг партизана, конкурсни предлог арх. Милорада Пантовића

Касарне је предложено да се просече нова улица и тај део града уподоби за стамбену изградњу. Овим урбанистичким и архитектонским решењем је планирано 330 станова, Робна кућа, Изложбена дворана, локали, кафана, Биоскоп, филијала Народне банке, Спомен дом са позориштем, Библиотека, просторије друштвених организација и Команда дивизије (касније промењена намена у Пошта). У партеру, поред поплочаних и зелених површина, планирана је фигура Јосипу Брозу Титу. Простор Трга партизана је подељен у шест целина плус партер (Марковић, 2008:63).

Слика 10. Конкурс за Трг партизана, конкурсни предлог арх. Ружице Илић

Да би се ослободио простор за изградњу Трга партизана срушено је 70 објеката са 121 станом и 51 пословним простором. Истовремено је приступљено етапној изградњи 121 стана за расељене породице. Целокупан пројекат је процењено да ће коштати 1.407.300.000 динара. Са трошковима расељавања власника објеката на локацији укупни трошкови су требали да износе 1.536.191.397 динара. Средства за расељавање и изградњу Трга партизана су обезбеђена од стране Савезног извршног већа, Републичког извршног већа, Југословенске народне армије, Фондова Народног одбора општине Титово Ужице, Фондова Народног одбора среза, и локалних предузећа. На основу динамичког плана највећи захтеви за средствима су били током 1959. и 1960. године. Радови су морали бити завршени до јуна 1961. године (Марковић, 2008:77).

Слика 11.

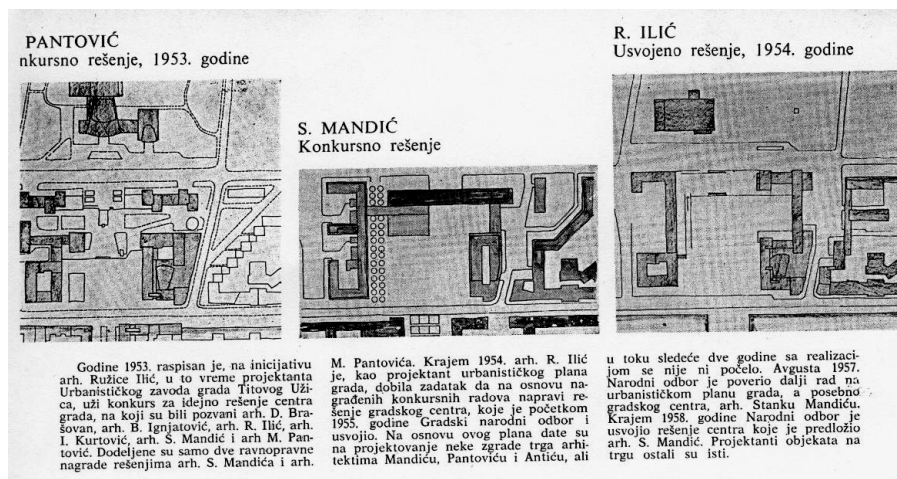
Слика 12.

Трг партизана, сцена из филма и плакат „Први грађанин мале вароши” (у доњем делу постера је фотографија јужног дела Трга партизана у Ужицу) (1961)

Медији о пројекту Трг партизана

Становништво је информисано о активностима на изградњи Трга партизана кроз штампане и филмске материјале. О проблемима током модернизације града и приватним односима учесника нових друштвених процеса (веома сличним током изградње Трга партизана) снимљен је 1961. године филм под називом „Први грађанин мале вароши“ у режији Младомира (Пурише) Ђорђевића. Продуцент филма је Авала филм, сценарио је написао Пуриша Ђорђевић, музику Бојан Адамич, сниматељ Никола Мајдак, сценографија Властимир Гаврик. Трајање филма је 90 минута а први пут приказан 13.02.1961. године. У опису филма стоји да је то љубавна драма која говори о проблемима грађана малог града који се:

„...тешко растају са његовим центром који треба да се поруши како би се изградио нови, функционалнији. Председник општине, први грађанин малог града, подржава план девојке, архитекте-пројектанта, у коју је иначе заљубљен. Но, да би грађанима доказао да стари центар не руши под њеним утицајем, председник почиње да избегава девојку, која се удаје за другог. Извршавајући обред венчања, први грађанин мале вароши остаје сам са својим градом.“ (<https://www.imdb.com/title/tt0170465/>)

Слика 13. Трг партизана, извод из чланка Архитектура и Урбанизам, број 13-14 (1961)

Након завршетка изградње, у стручном часопису Архитектура и Урбанизам, 1962. године, публикован је чланак архитекте Бранислава Миленковића „Трг Партизана у Титовом Ужицу“ у коме је представљен пројекат Трга партизана. Из приказа посебно је занимљиво следеће: (Миленковић, 1962:1-3)

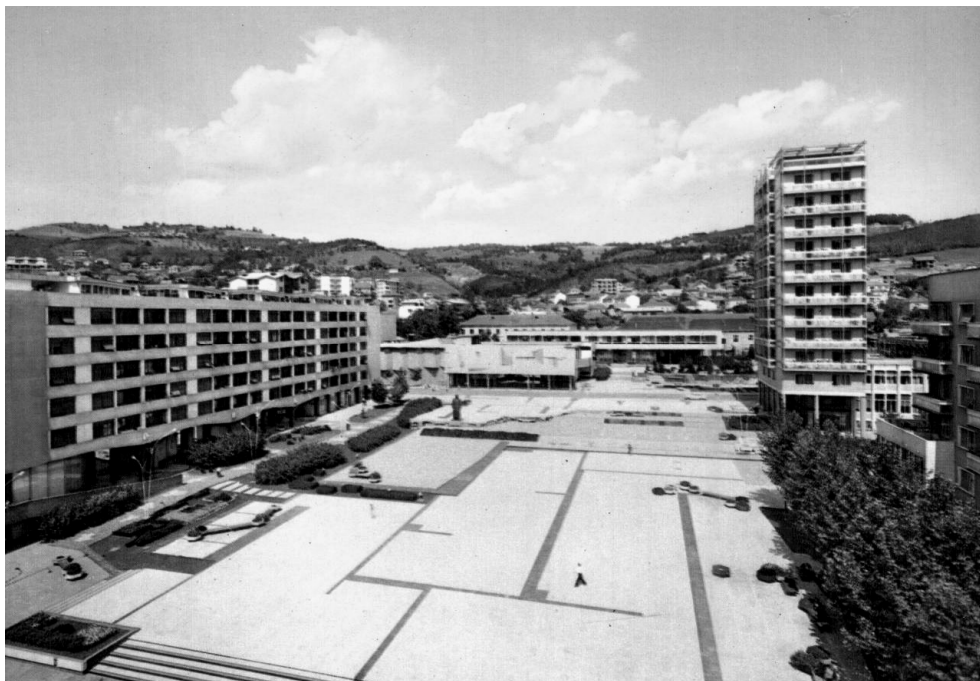
„Има много тргова код нас и у свету, али је овај посебан и, за наше оквире, значајан, јер је то најцелисходније остварење поетског понирања и оно што често употребљавамо, а ипак врло мало постижемо – људског мерила... И од воље ти је да будеш сам или део веће или још веће целине, хоћеш ли да своје ноге водиш по каменом тепиху и очи одмараш на тим тврдим, сливеним

шарама опанчарске чесме, у посебној атмосфери целина, својственим овом нашем подручју, ил ида слободно гледаш у природу и брда која се на град изненадно сурвавају.“

Прво стручно међународно признање урбанистичког и архитектонског квалитета Трга партизана у Ужицу је чланак публикован 1964. године у француском часопису *L'Architecture d'aujourd'hui* под називом „*Леп покушај просторног планирања централног трга малог провинцијског града*“. У овом чланку су приказана три најважнија архитектонска остварења Југославије након Другог светског рата: архитектонски комплекс у Велењу, меморијална архитектура Југославије и Трг партизана у Ужицу (Аноним, 1964:112).

У разговору начињеном поводом чланка у француском часопису 1965. године са архитектом Станком Мандићем аутора М. Максимовића под називом „*Арх. Станко Мандић: Стварати архитектуру – значи ли ризиковати?*“. Одговор аутора данас је посебно актуелан: (Максимовић, 1965: 20)

„Код нас је готово административно повучена граница између „архитекте“ и „урбанисте“ који су се у пракси издвојили у два посебна погона. Најчешће, урбанист сматра да је визионарски обавио свој посао, ако је то уопште његов посао, када је, програмски и наменски безсадржајним габаритима утврдио у својој надлежности одређене грађевинске линије... Неминовно је да архитект инспирисано, комплексније мисли, ствара, студира пројекат своје теме, јер физиономија зграде не почиње од њеног улаза, почиње од простора и средине, од комплекса у коме се налази.“

Слика 14. Трг партизана, стање након завршетка радова (1970)

Године 1965., у дневном листу Политика, архитекта Михајло Митровић је публикувао чланак под називом „Пример који отвара очи“. Чланак је написан четири године након отварања Трга партизана и у њему се сумирају целокупни резултати рада на реконструкцији града Ужица: (Митровић, 1965:17)

„У дугим летаргичним данима пуним просечноности, конвенционалности и неумљења кроз које се непрекидно провлачи архитектонско стварање и урбанистички корак наших градова и насеља, за добар део наше земље Титово Ужице је јединствен пример успешних резултата и нада да ће седам мршавих градитељских година једног дана проћи. Титово Ужице се изграђује мимо све несрећне праксе која га са свих страна окружује. Иако мален град дубоке унутрашњости, који доскора није имао честитог пута а још увек нема ни честите пруге, који би га везали за свет, он је ипак саградио својим грађанима значане архитектонско-урбанистичке просторе и најлепши савремени трг у земљи. Он је направио здања и потезе каквих нема усред метрополе, он је уздигао грађевинаре, очувао добре занатлије, обезбедио добру урбанистичку службу и успоставио такве односе између својих хтења и потенцијалних могућности да је постао појам и нашао се на првим страницама најугледније архитектонске публицистике у свету.“

Архитекта Станко Мандић, је добио Седмојулску награду 1961. године, и потом постао потпредседник Савеза архитеката Југославије и Председник жирија за архитектуру и урбанизам за доделу Октобарске награде Београда.

Литература:

1. Anonim, (1964): „Une sympathique tentative d' aménagement de l'espace de la place centrale d'une petite ville de province“, *L'Architecture d'Aujourd'hui*, Février – Mars, str. 112, Paris.
2. Brkić, Aleksej (1992): *Znakovi u kamenu, srpska moderna arhitektura 1930-1980*, Savez arhitekata Srbije, Beograd.
3. Ilić, Ružica, (1953): „Titovo Užice“, у Zborniku: *Gradovi i naselja u Srbiji* (priređio Mihajlo Mitrović), str.120, Narodna knjiga, Beograd.
4. Kuzović, Duško (2013a): „Urbanistički plan Užica iz 1891. – ulična mreža i blokovi“, *Izgradnja*, vol. 67, br. 9-10, str. 393-398, Udruženje „Izgradnja“, Beograd.
5. Kuzović, Duško (2013b): „Transformacija urbanog razvoja na primeru prvog urbanističkog plana Užica iz 1863. godine“ *Arhitektura i urbanizam, broj 36*, str. 68-73, IAUS, Beograd.
6. Kuzović, Duško (2013v) Arhitektura kuće Mališe Stefanovića u Užicu, *Užički zbornik*, broj 37, str. 149-173, Narodni muzej Užice, Užice.
7. Kuzović, Duško (2014): „Generalni plan Užica iz 1891“, *Glasnik Društva konzervatora Srbije*, br.38, str.126-128, Društvo konzervatora Srbije i Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, Beograd.
8. Duško Kuzović, (2015a): „Bronzana figura na Trgu partizana u Užicu“, *Glasnik Društva konzervatora Srbije*, br.39, str.43-47, Društvo konzervatora Srbije i Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, Beograd.

9. Kuzović, Duško (2015b): „Moderna arhitektura u Srbiji – Trg partizana u Užicu“, *Glasnik Društva konzervatora Srbije*, br. 39, str.178-183, Društvo konzervatora Srbije i Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, Beograd.
10. Kuzović, Duško (2015v): „Urbanistički razvoj Užica u periodu od 1946 do 1956“, *Izgradnja*, vol. 69, br. 3-4, str. 316-324, Udruženje „Izgradanja“, Beograd.
11. Maksimović, M. (1965): „Arh. Stanko Mandić: Stvarati arhitekturu – znači li rizikovati?“, *Politika*, 16.08.1965, str. 20, Politika, Beograd.
12. Mandić, Stanko (1959): *Gradski trg u Titovom Užicu, Funkcija i kompozicija arhitekture prostora – razmatranja, paralele, ogledi*, Arhitektonski fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd.
13. Marković, Željko (2008): *Car&Gradski memento*, Istorijski arhiv, Užice.
14. Marković, Života (1990): Angelina Stanimirović, „Kulturno-istorijsko spomeničko nasleđe Titovog Užica“, *Užički zbornik*, broj 19, str. 67, Narodni muzej, Užice.
15. Milenković, Branislav (1962): „Trg Partizana u Titovom Užicu“, *Arhitektura i Urbanizam*, br.13, str. 1-3, IAUS, Beograd.
16. Mitrović, Mihajlo (1965): „Primer koji otvara oči, (Rezultati postignuti u izgradnji Titovog Užica ostali su usamljeni)“, *Politika*, 21.03.1965, str. 17, Politika, Beograd.

Извори:

1. Istorijski arhiv Užice:
2. Odluka o usvajanju idejnog projekta urbanističko-regulacionog plana užeg centra grada-trga u Titovom Užicu broj 05-11797/58 od 01. novembra 1958. godine.
3. Službeni list SFRJ broj 15/58.
4. Narodni odbor opštine Titovo Užice, Odluka o opštem programu izgradnje užeg centra grada-trga, broj 05-11796/1 od 27.01.1959. godine.
5. Arhiv R. i M.Poznovića i M.Iskrina iz Užica

Порекло илустрација:

1. Slika 01-07,13,14. Arhiv R. i M.Poznovića i M. Iskrina iz Užica
2. Slika 08,09,10. Muzej nauke i tehnike, Beograd.
3. Slika 11. <https://www.imdb.com/title/tt0170465/> (03.11.2018)
4. Slika 12. <https://www.imdb.com/title/tt0170465/> (03.11.2018)
5. Slika 13. Milenković, Branislav (1962): „Trg Partizana u Titovom Užicu“, *Arhitektura i Urbanizam*, br.13, str. 1-3, IAUS, Beograd.

LOCAL GOVERNMENT AND MEDIA IN IMPLEMENTATION OF ARCHITECTURAL COMPETITION FOR THE PARTIZAN'S SQUARE IN UŽICE (1946-1961)

Summary: Partisan's square in Užice city is among the best urban and architectural achievements of second Yugoslavia. Paper analyzes the activity of local governments in the process of preparation and realization of the architectural competition for Partisan's Square. During the project, special attention is dedicated to the media: film, news and articles in professional journals. This paper analyzes the emergence of the idea of the reconstruction of the Partisan's square, applied procedures, the issues in the realization of the competition, and presentation in media. The aim of the paper is to systematize the experiences one of the most

important architectural contests in the recent history of Yugoslavia and to gather experience in order to improve the modern practice of design and construction of public space in the state.

Key words: Partisan's square in Užice, Partisan's square architectural competition, architect Stanko Mandić, Modern Architecture in Serbia, Modern Architecture of Yugoslavia